

„Od słowa do słowa”

Program wspomagania rozwoju mowy

autor programu:
mgr Teresa Suchara

I. Charakterystyka programu

W komunikacji językowej istotną rolę odgrywają wypowiedzi słowne. W populacji osób z umiarkowaną niepełnosprawnością umysłową wypowiedzi słowne wykorzystywane są w ograniczonym zakresie. Tylko nieliczni opanowują bowiem umiejętność poprawnego mówienia. Istotą programu wspomagania rozwoju mowy jest szczególna troska o rozwój mowy dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu umiarkowanym w zakresie kształtowania komunikatywności mowy oraz rozwijania mowy, jako czynności umysłowej.

Proponowany przeze mnie program zawiera cele, treści, metody nauczania i ćwiczenia, których realizacja sprzyjać będzie rozwojowi mowy i umiejętności porozumiewania się z innymi. W odniesieniu do interesującej mnie grupy dzieci i młodzieży praca nad kształceniem mowy będzie prowadzona dwutorowo: nad nadawanie oraz nad odbiorem mowy. Program wspomagania rozwoju mowy powstał na bazie „Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych i gimnazjach”.

Program powstał z myślą o zastosowaniu go w pracy prowadzonego przeze mnie w ramach zajęć pozalekcyjnych koła recytatorskiego „Rytm”, może być jednak realizowany w codziennej pracy z tymi dziećmi i w tych zespołach, dla których zawarte w nich treści i ćwiczenia będą najbardziej odpowiednie. Udział w zajęciach koła stwarza możliwość doskonalenia mowy, a także twórczego, aktywnego działania uczniów. Zajęcia w kole recytatorskim zawierają różnorodne i ciekawe dla dziecka formy, uwzględniające czynnik odprężający, mobilizujący do dalszych wysiłków. Koło recytatorskie to teren ćwiczeń pomagających dzieciom dbać o poprawną wymowę, ale także nauka lepszej komunikacji poprzez współpracę w zespole nad wspólnym przedsięwzięciem.

Cel główny:

- wspomaganie uczniów w rozwoju mowy i umiejętności porozumiewania się, rozwijanie kompetencji językowych, umiejętności w zakresie czynnym i biernym, kształcenie spontanicznej ekspresji słownej.

Cele szczegółowe:

- dbałość o prawidłową wymowę, w tym także stosowanie pauz, zmian siły i tonu głosu oraz tempa wypowiedzi,
- usprawnianie wypowiedzi poprzez zabawy i ćwiczenia logopedyczne,
- wzbogacanie i utrwalanie prawidłowego słownictwa dotyczącego treści zaobserwowanych w otoczeniu, na ilustracji czy w opowiadaniu,
- dbałość o staranną i wyraźną wymowę,
- skłanianie dzieci do konstruowania wypowiedzi rozwiniętych,
- werbalne porozumiewanie się z innymi, jako sposób kształtowania umiejętności społecznych,
- dbanie o kulturę języka i ogładę językową,
- osvajanie uczniów z poezją i prozą,
- rozwijanie zainteresowań i zdolności recytatorskich uczniów,
- wzmacnianie poczucia własnej wartości,
- przygotowanie uczniów do konkursów recytatorskich, do przedstawień na uroczystościach szkolnych i pozaszkolnych.

I. Treści kształcenia

Treści programu są ściśle powiązane z treściami „Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkole podstawowej i gimnazjum”. Proponowane treści edukacyjne zostały tak dobrane, aby zawsze były ciekawe i pobudzały dzieci do mówienia, obserwowania i działania.

Dział programu	Treści kształcenia	Oczekiwane osiągnięcia ucznia
Komunikacja pozawerbalna	<p>1.Mowa ciała</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawianie i odczytywanie języka ciała wyrażonego przez emocje, – wyrażane uczuć, nastrojów, sytuacji poprzez dowolną formę ekspresji: ruch ciała, mimikę, taniec, pantomimę. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i odczytuje język ciała wyrażony przez emocje: zadowolenie, radość, wstyd, poczucie winy, smutek, dumę, strach, zdenerwowanie, – wyraża uczucia i nastroje poprzez dowolną formę ekspresji: ruch ciała, mimikę, taniec, pantomimę, – przedstawia etiudy pantomimiczne: gestem i ruchem przedstawia wybrane zwierzęta, postaci.
Komunikacja werbalna	<p>1.Słuchanie ze zrozumieniem,</p> <ul style="list-style-type: none"> – uważne słuchanie wypowiedzi innych, – zapamiętywanie prostych informacji, – słuchanie i wykonywanie prostych lub złożonych poleceń, – słuchanie wierszy i utworów literackich. <p>2.Zabawy i ćwiczenia logopedyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> a) zabawy i ćwiczenia oddechowe, b) zabawy i ćwiczenia fonacyjne (głosowe), c) łączenie tekstu z elementami ruchowymi, d) ćwiczenia i zabawy usprawniające motorykę narządów mowy: <ul style="list-style-type: none"> – ćwiczenia warg, – zabawy i ćwiczenia z językiem, – zabawy i ćwiczenia żuchwy i podniebienia miękkiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – słucha z uwagą wypowiedzi innych i prawidłowo się do nich odnosi, – słucha krótkich wierszy, baśni, opowiadań, – słucha wzorowego czytania tekstu przez nauczyciela, aktora, – ujawnia kulturę słuchania wypowiedzi innych osób. – wykonuje ćwiczenia oddechowe – wykonuje ćwiczenia fonacyjne (głosowe), – łączy tekst z elementami ruchowymi, – wykonuje ćwiczenia warg, – wykonuje ćwiczenia języka, – wykonuje ćwiczenia żuchwy i podniebienia miękkiego, – wykonuje ćwiczenia artykulacyjne, – wykonuje ćwiczenia słuchowe.

	<ul style="list-style-type: none"> – ćwiczenia artykulacyjne, e) ćwiczenia słuchowe. <p>3. Posługiwanie się mową</p> <ul style="list-style-type: none"> – komunikowanie się w sposób wystarczająco wyraźny, zrozumiały; – wypowiadanie się (krótkie) na temat dowolny lub określony, – wypowiadanie się na temat własnych przeżyć, wrażeń, doświadczeń, – wypowiadanie się na temat historyjek obrazkowych, wysłuchanych tekstów literackich, filmów, – zadawanie pytań i formułowanie odpowiedzi. <p>4. Praca z tekstem</p> <ul style="list-style-type: none"> – odpowiedzi na pytania dotyczące treści wysłuchanego utworu literackiego, – wypowiadanie się na temat treści historyjki obrazkowej, filmu, wysłuchanego tekstu literackiego, – wymienianie bohaterów utworu, – opowiadanie treści utworu literackiego przy zastosowaniu pytań ukierunkowanych nauczyciela, – inscenizowanie tekstów lub ich fragmentów. <p>5. Pamięciowe opanowanie tekstu</p> <ul style="list-style-type: none"> – pamięciowe opanowanie krótkich tekstów, – staranna i poprawna recytacja zapamiętanego tekstu, – stosowanie prawidłowej intonacji i odpowiedniej modulacji głosu podczas recytacji, 	<ul style="list-style-type: none"> – komunikuje się w sposób wystarczająco wyraźny i zrozumiały, – mówi wyraźnie i starannie, – poszerza swoje słownictwo o nowo wprowadzone wyrazy, – wypowiada się na temat własnych przeżyć i doświadczeń, – krótko wypowiada się na określony temat, – konstruuje kilkuzdaniowe wypowiedzi na temat utworów literackich, prowadzonych obserwacji, – zadaje pytania i formułuje odpowiedzi, – podwyższa dbałość swoich wypowiedzi (doskonali wymowę, język). <ul style="list-style-type: none"> – udziela odpowiedzi na pytania dotyczące treści wysłuchanego tekstu, – współuczestniczy w opowiadaniu usłyszanych tekstów, wzorowo odczytanych przez nauczyciela, – wypowiada się na temat treści wysłuchanego utworu literackiego przy zastosowaniu pytań ukierunkowanych nauczyciela, – udziela odpowiedzi na pytania związane z tekstem, – wykorzystuje różne formy inscenizacji słuchanych utworów: improwizacje, dramy. <ul style="list-style-type: none"> – opanowuje pamięciowo krótkie teksty literackie lub utwory wierszowane, – starannie i poprawnie recytuje zapamiętany wiersz, – recytuje wiersz z zachowaniem odpowiedniej intonacji i modulacji głosu, – uczestniczy w klasowym konkursie
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – recytowanie krótkich wierszyków, życzeń z okazji różnych świąt i uroczystości, – udział w konkursach recytatorskich. 	<p>recytatorskim,</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczestniczy w międzyszkolnym konkursie recytatorskim, – bierze udział w przedstawieniu szkolnym.
Uczeń jako członek społeczności szkolnej	<p>1.Rozwój społeczno - emocjonalny:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznawanie i przestrzeganie norm występujących w grupie rówieśniczej, – używanie przyjętych społecznie form grzecznościowych, – respektowanie zakazów i nakazów dotyczących funkcjonowania w typowych sytuacjach społecznych, – dbanie o honor i tradycje szkoły. <p>2.Kontakt ze społecznością szkolną:</p> <ul style="list-style-type: none"> – współpraca w grupie zadaniowej z innymi dziećmi, – udział w pracach koła recytatorskiego, – współuczestnictwo w pracy zespołowej, przygotowaniach do imprez i uroczystości szkolnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje formy grzecznościowe i normy współżycia w grupie stosowne do sytuacji – dba o honor i tradycje szkoły – dba o kulturę słowa, ogładę językową: stosuje na co dzień zwroty grzecznościowe, – nabiera pewności siebie i wiary we własne możliwości. – cieszy się z sukcesów swoich i innych. <ul style="list-style-type: none"> – odnajduje się w grupie zadaniowej, wykonuje powierzone mu obowiązki, – przestrzega ogólnie akceptowanych norm i zasad współdziałania, – występuje w przedstawieniach, akademiach, konkursach przeglądach recytatorskich na forum klasy, szkoły i poza szkołą.
Uczeń jako członek rodziny	<p>Święta i uroczystości rodzinne</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisywanie obchodów świąt i uroczystości rodzinnych, – składanie życzeń najbliższej rodzinie z okazji różnych świąt. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje obchody świąt i uroczystości rodzinnych, – składa życzenia najbliższej rodzinie z okazji różnych świąt,
Uczeń jako członek społeczeństwa	<p>Polska - moja ojczyzna</p> <ul style="list-style-type: none"> – układanie kilkuzdaniowej wypowiedzi na temat swojej ojczyzny, – opowiadanie w kilku zdaniach o wybranym święcie lub uroczystości państwowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – układa kilka zdań na temat swojej ojczyzny, – opowiada w kilku zdaniach o wybranym święcie lub uroczystości państwowej, – współuczestniczy w przygotowaniu i przedstawieniu uroczystości z okazji najważniejszych świąt państwowych.

II. Procedury osiągnięcia celów

Metody i formy pracy stosowane przy realizacji programu mają w jak największym stopniu zaspokoić naturalne potrzeby fizyczne i psychiczne dzieci, rozwijać indywidualne zdolności i zainteresowania. Należy więc stworzyć takie sytuacje, atmosferę i warunki, aby każde dziecko mogło odnieść swój osobisty sukces, który stymuluje do większego wysiłku i staje się motywacją do nowych wyzwań.

Program zakłada wykorzystanie następujących metod, technik i ćwiczeń:

Metody czynne

- metoda samodzielnych doświadczeń: stwarzanie dzieciom warunków do zabawy i innych działań, swobodnego wypowiedzania się, podejmowanie prób poszukiwania i bezpośredniego przeżywania poprzez zapewnienie kontaktu z literaturą i sztuką,
- metoda ćwiczeń utrwalających: systematyczne utrwalanie tekstów, pozytywna motywacja dzieci do samorzutnego utrwalania poznanych treści i czynności.

Metody słowne

Posłużą do rozwijania procesów poznawczych. Objaśnienia i instrukcje będą towarzyszyły nabywaniu przez dzieci różnych umiejętności oraz zasad współżycia w grupie, a także pobudzaniu uczuć, wyobraźni i motywacji. Posłużą też do przekazania wartości literatury pięknej.

- formułowanie poleceń przez nauczyciela i odpowiednie reagowanie przez uczniów (kształtowanie mowy biernej),
- nazywanie przedmiotów, modeli, obrazów,
- określanie czynności, cech, stosunków,
- rozmowy ukierunkowane,
- pogadanki oparte na materiale poglądowym i wykorzystujące materiał pamięciowy,
- opis,
- opowiadanie.

Metody uczenia przez naśladowictwo

- naśladowictwo ruchowe
- naśladowictwo werbalne

W kształtowaniu mowy dzieci można z powodzeniem wykorzystać zarówno naśladowictwo ruchowe jak i werbalne. Dzieci mogą naśladować układ narządów artykulacyjnych nauczyciela, wykonywać takie same ruchy i równocześnie kontrolować je przy użyciu lustra. Wzorce słuchowo-werbalne mogą mieć różną formę: od głosek, sylab, wyrazów, aż do zdań o budowie prostej i złożonej.

Metody edukacyjno-profilaktyczne

Drama: jest uważana za jedną z najbardziej efektywnych metod edukacyjno-profilaktycznych. Wykorzystuje ona naturalną umiejętność człowieka do wchodzenia w rolę innych. W dramacie poprzez wchodzenie w różne role mamy okazję obserwować i przeżywać nie tylko reakcje wpływające z naszych osobistych doświadczeń, lecz także te, które wynikają z roli.

Drama tworzy sytuacje edukacyjne poprzez angażowanie uczestników na trzech poziomach:

- -fizycznym (zaangażowanie ruchu, ciała w trakcie improwizacji)
- -emocjonalnym (zaangażowanie emocji w trakcie wchodzenia w rolę)
- -intelektualnym (dyskusja, podsumowanie po improwizacji).

Drama jest skuteczną metodą pracy gdyż angażuje nie tylko umysł, ale także serce, czyli uczucia.

Przykładowe techniki dramowe

- improwizacja: spontaniczna aktywność twórcza polegająca na odgrywaniu ról zarysowanych w sytuacjach dramowych
- galeria: technika polega na prezentacji stanów wewnętrznych i emocji odgrywanych postaci, służy zwiększaniu empatii
- prowadzący w roli: technika polega na wejściu prowadzącego w rolę postaci występującej w sytuacji dramowej, służy wprowadzeniu treści edukacyjnych

Metody te prowokują do działań, rozbudzają zaciekawienie, wzmacniają spontaniczną aktywność.

Metody logopedyczne

- ćwiczenia logopedyczne: oddechowe, fonacyjne, artykulacyjne

Proponowane ćwiczenia pomagające dzieciom dbać o poprawną wymowę:

1. Ogólnorozwojowe ćwiczenia ruchowe:

- dowolna zabawa rozluźniająca,
- pokazywanie ruchem ciała, jak: kołysze się drzewo na wietrze, wzrasta roślina, spadają krople deszczu itd., itd.,
- pokazywanie ruchem ciała do czego służy np. szczotka do zamiatania, rower, kredka telefon itd., itd.,
- pokazywanie za pomocą mimiki twarzy różnych emocji: zadowolenia, smutku, żalu, strachu, szczęścia itd.,

2. Ćwiczenia niewerbalnego porozumiewania się:

Praca nad rozwijaniem niewerbalnych form porozumiewania się stwarza okazję do zabaw angażujących cały zespół, np.:

- odgadywanie znaczenia min prowadzącego i kolegów,
- odgadywanie znaczenia znanych gestów,
- naśladowanie ruchami ciała układów tanecznych,
- odgadywanie treści rozmowy na podstawie gestykulacji

3. Ćwiczenia oddechowe.

Przyczyniają się do poprawnego mówienia i rozwoju aparatu artykulacyjnego.

Przykłady ćwiczeń:

- wprawianie w ruch lekkich przedmiotów: piórek, kawałków waty, wiatraczków za pomocą dmuchania,
- dmuchanie przez słomkę,
- nadmuchiwanie baloników i torebek,

- wymawianie ciągów samogłoskowych (*aa..., aeaeae..., aeiaieiei..., aeouiaeoui...*), ciągów sylabowych (*tututututu..., papapa..., lalala...*) i wyrazowych (*tata-tata-tata..., para-pora-pora...*) na jednym wydechu (te same ćwiczenia można również wykonać z ruchem ramion, przysiadami, obrotami),
- wybrzmiewanie spółgłosek, ale tylko tych, które dadzą się „ciągnąć”, np.: *w, f, s, z, sz, ż*. Spółgłoski te można łączyć z samogłoskami, np.: *za, za, ze, zu, zy* (na jednym wydechu),
- powtarzanie zdań na jednym wydechu: (zдания krótkie, dwu-, -trzywyrazowe, potem coraz dłuższe),
- powtarzanie zdań szeptem,
- regulowanie wdechu (szybki i krótki) i wydechu (długi i powolny) w czasie wymawiania wyrazów, krótkich zdań, a także mówienia rymowanek i fragmentów wierszyków.

Do ćwiczeń oddechowych można wykorzystać zabawy z tekstem popularnych wierszy, np.: wiersz *Lokomotywa* J. Tuwima. Można tam wykorzystać zarejestrowane w wierszu dźwięki: *uff, buch, puff, to-to-tak* itd. Można wykorzystać inne dźwięki, np.: *tak-tak-tak, uhuuu, psss* i inne.

4. Ćwiczenia usprawniające pracę przepony:

- naśladowanie śmiechu beztróskiego, wesołego, gwałtownego, tłumionego, cichego,
- naśladowanie śmiechu różnych ludzi: staruszki: *he-he-he*, kobiety: *ha-ha-ha*, mężczyzny: *ho-ho-ho*, dziewczynki: *hi-hi-hi*, chłopca: *ha-ha-ha*.

5. Ćwiczenia fonacyjne:

- rozpoznawanie i nazywanie dźwięków dochodzących z otoczenia,
- naśladowanie usłyszanych dźwięków (padanie deszczu, szum wiatru, wyjące syreny itp.), oraz odgłosów zwierząt,
- wypuszczanie powietrza z balonika (długie *sss...*),
- parskanie wargami: *brrr, prr*,
- liczenie, powtarzanie zdań, artykułowanie samogłosek na jednym wydechu,
- puszczanie baniek mydlanych,
- łączenie samogłosek na jednym wydechu: *ao, eo, aoe*,
- łączenie z samogłoskami, np. *za, zo, ze, zu, zy* na jednym wydechu,
- zmiany napięcia siły głosu (intonacja), od wyraźnego szeptu do głośnego mówienia wyrazów (cicho, głośno, w sam raz).

6. Ćwiczenia artykulacyjne:

- pokazywanie zębów: uśmiechając się, szczerząc, ziewając,
- usprawnianie języka: klaskanie, mlaskanie, wysuwanie języka przy otwartych ustach, obliźywanie warg, obliźywanie językiem warg, wypychanie językiem policzków, dotykanie czubkiem języka kącików ust, robienie rurki z języka,
- ćwiczenia mięśni twarzy: robienie min do lusterka, robienie min do innych dzieci i odgadywanie, co oznaczają, wydymanie policzków,
- mówienie z wąsko i szeroko rozwartymi wargami, wymawianie samogłosek i krótkich wyrazów,
- naśladowanie dźwięków z życia codziennego oraz świata przyrody i techniki,

- poprawna artykulacja grup spółgłoskowych: dźwięczne-bezdźwięczne (b-p, d-t, w-f, z-s), twarde-miękkie (c-ć, n-ń, s-ś, z-ź), przedniojęzykowe-tylnojęzykowe (t, d-g, k).

7. Ćwiczenia kształtujące i rozwijające mowę dziecka:

- rozmowy indywidualne i grupowe przy różnych nadarzających się sytuacjach,
- rozmowy podczas obserwacji i działania,
- rozmowy związane z przeżyciami dzieci (obejrzanym filmem, zasłyszonym opowiadaniem itd.),
- uczenie zwrotów używanych w kontaktach społecznych,
- uczenie wierszy,
- ćwiczenia kształtujące prawidłową wymowę.

Proponowane środki edukacyjne do wykorzystania w realizacji programu:

- utwory poetyckie i prozatorskie twórców dla dzieci i młodzieży, np. Jana Brzechwy, Juliana Tuwima, Joanny Kulmowej, D. Wawiłow,
- płyty i taśmy z nagraniami utworów literackich dla dzieci i młodzieży, filmy,
- duże lustra, indywidualne lusterka przechowywane w klasie,
- pomoce naturalne, przedmioty znajdujące się w najbliższym środowisku, materiały ilustracyjne,
- magnetofon,
- telewizor,
- odtwarzacz DVD,
- komputer.

III. Przewidywane osiągnięcia uczniów, procedury oceniania

Uczeń potrafi:

- przedstawi i odczyta język ciała wyrażony przez emocje,
- bierze udział w zabawach i ćwiczeniach stymulujących rozwój mowy (ćwiczenia ogólnorozwojowe, ćwiczenia oddechowe, fonacyjne, artykulacyjne),
- słucha z uwagą wypowiedzi innych i prawidłowo się do nich odnosi,
- słucha krótkich utworów literackich i pisanych prozą,
- mówi wyraźnie i starannie,
- posiada duży zasób pojęć i słów i praktycznie posługuje się nimi,
- wypowiada się na podstawie przeżyć, zjawisk, obserwacji,
- aktywnie uczestniczy w rozmowie,
- stosuje formy grzecznościowe w wypowiedziach,
- starannie i poprawnie recytuje zapamiętany wiersz,
- bierze udział w przedstawieniu szkolnym,
- bierze udział w konkursie recytatorskim.

Kryteria oceniania osiągnięć ucznia:

Podstawową zasadą w ocenianiu uczniów z niepełnosprawnością intelektualną jest przeniesienie ciężaru gatunkowego oceny z poziomu wiadomości i umiejętności na indywidualny wkład pracy dziecka.

Oceniając pracę ucznia z niepełnosprawnością intelektualną, zawsze należy brać pod uwagę poziom jego możliwości. Koniecznością jest więc, takie dostosowanie kryteriów oceniania, aby dziecko miało szansę na osiągnięcie sukcesu.

Oceniając postępy dziecka, należy wziąć pod uwagę:

- aktywność dziecka podczas zajęć,
- wysiłek włożony w pracę,
- umiejętność pracy w zespole.

W procesie oceniania proponuje się:

- ocenianie bieżące (wzmocnienie społeczne, np.: pochwała, uśmiech lub wzmocnienie stymulujące, np.: umowny system znaków),
- ocenianie semestralne (ocena opisowa),
- ocenianie na koniec roku szkolnego (ocena opisowa).

IV. Ewaluacja programu

W trakcie realizacji programu powinno występować stałe jego monitorowanie, mające na celu sprawdzenie efektywności stopnia realizacji celów.

Proponuję następujące narzędzia ewaluacji:

- obserwacja bezpośrednia,
- rozmowy z rodzicami.

Program może ulec ewaluacji odpowiednio do rozwoju, możliwości i potrzeb ucznia, lub wtedy, gdy nauczyciel uzyska efekty pracy dziecka.

V. Inne elementy programu:

Uwagi o realizacji programu:

W kształtowaniu mowy dzieci ważną rolę odgrywa poprawność wzorców werbalnych, które podaje nauczyciel, ich staranność artykulacyjna, poprawność gramatyczna, a nawet intonacja. W programie położony jest akcent na staranne wypowiedzianie słów i zdań. Należy uświadamiać dzieciom, jak istotne jest mówienie w taki sposób, aby być zrozumianym.

W trakcie wspomagania rozwoju mowy nie można jednak zdręzczać dzieci nieustannym ich poprawianiem i strofowaniem. Tak traktowane, po prostu przestają mówić i czekają je same niepowodzenia.

Przykłady ćwiczeń i zabaw usprawniających motorykę narządów mowy:

1. Najprostsze ćwiczenia oddechowe

Cel:

- usprawnianie aparatu oddechowego

Zadanie:

- nauka gospodarowania powietrzem wewnątrz jamy ustnej

Sposób prowadzenia ćwiczeń:

- robimy „balonik” z buzi, zatrzymujemy powietrze w buzi, potem balonik pęka „z hukiem”, albo bardzo powoli wypuszcza powietrze.
- przepychamy w buzi powietrze z jednej strony policzków na drugą: spuchnij z lewej lub z prawej strony, spuchnij z obu stron.

2. Zabawy wydłużające fazę wydechową

Cel:

- regulowanie wydechu, długa faza wydechowa

Zadanie:

- wydech powolny i długi

Sposób prowadzenia ćwiczeń:

- puszcza mydła. Kto wykona największą?, Czyja najdłużej nie pęknie?
- dmuchamy na świecę tak, aby zgasła od pierwszego dmuchnięcia, a potem tak, aby płomień drgał, ale nie gasł.

3. Ćwiczenia fonacyjne

Cel:

- ustawienie wysokości natężenia głosu właściwego dla danej osoby

Zadanie:

- wywołanie miękkiego ustawienia głosu

Sposób prowadzenia ćwiczenia:

- prowadzący czyta wiersz „Psss...”, polecając dzieciom, aby przy powtarzającym się motywie *psss...*, jak najdłużej na jednym wydechu naśladowały ten dźwięk. Utrudnienie polega na tym, że zaczynają syczeć głośno, a w miarę ulatniania się powietrza głos jest coraz słabszy i cichszy, aż zupełnie zanika. Nabieranie powietrza następuje ustami i ustami zostaje wypuszczone (jak najciszej). Kreski (/) oddzielające frazy oznaczają przerwę na nabraniu powietrza.

Napompował Oluś

gumowy materac,

lecz nie wcisnął korka.

I co będzie teraz?

-Psss.../psss.../psss...

Jedzie na rowerze

gruba Weronika.

-Psss... z jednego koła

Powietrze jej znika.

-Psss.../psss.../psss

Z powietrzem tak bywa:

Gdy dziurę znajduje,

*To bez pozwolenia
Z sykiem wylatuje!
-Psss.../psss.../psss...
-Psss.../psss.../psss...*

Bibliografia:

- 1.Kozłowska K.: „Zabawy logopedyczne i łatwe ćwiczenia” Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP. Kielce 2005
- 2.Demel G.: „Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola”. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1978
- 3.Krupa D., Pszczołka J.: „Zabawy logopedyczne na cztery pory roku”. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2009
- 4.Pilecki J. (red.), „Usprawnianie wychowanie i nauczanie osób z głębszym upośledzeniem umysłowym”. Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2000
- 5.Olechnowicz H. „Wyzwalanie aktywności dzieci głębiej upośledzonych umysłowo”. WSiP, Warszawa 1994